

„Ratuj dzieci”. List otwarty Instytutu do Minister Edukacji Barbary Nowackiej i Ministra Cyfryzacji Krzysztofa Gawkowskiego

Łódź, 20 lutego 2024 r.

**Szanowna Pani
Barbara Nowacka
Minister Edukacji
al. Jana Chrystiana Szucha 25
00-918 Warszawa**

**Szanowny Pan
Krzysztof Gawkowski
Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Cyfryzacji
ul. Królewska 27
00-060 Warszawa**

List otwarty

Szanowna Pani Minister, Szanowny Panie Wicepremierze,

w imieniu Instytutu Spraw Obywatelskich, prowadzącego kampanię obywatelską „Ratuj Dzieci!”, **zwracam się do Państwa z apelem o wprowadzenie jednolitych zasad higieny cyfrowej dotyczących używania telefonów komórkowych i innych indywidualnych urządzeń cyfrowych w szkołach.**

Uzasadnieniem są liczne badania wskazujące na szkodliwy wpływ smartfonów, smartwatchy i innych urządzeń elektronicznych na zdrowie, wyniki w nauce i sukcesy w życiu dzieci.

W 2020 roku zostało opublikowane **badanie „Structural and functional correlates of smartphone addiction” [1], które pokazało ubytek istoty szarej mózgu u osób uzależnionych od telefonów komórkowych. Zachodzące zmiany były zbieżne z zaobserwowanymi wcześniej u narkomanów.** Badanie to dostarczyło pierwszych dowodów na istnienie wspólnych neuronalnych mechanizmów uzależnienia behawioralnego.

O skutkach wpływu nadmiernej cyfryzacji na kształtowanie mózgów naszych dzieci od lat ostrzega prof. Manfred **Spitzer**, m.in. w książkach „Epidemia smartfonów. Czy jest zagrożeniem dla zdrowia, edukacji i społeczeństwa?”, „Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozumu siebie i swoje dzieci” oraz „Cyberchoroby. Jak cyfrowe życie rujnuje nasze zdrowie”.

„Ogromne problemy z nauką w szkołach powodują szczególnie smartfony. Jeśli rozdajemy iPhone’y lub pozwalamy uczniom przynosić smartfony na zajęcia, to poziom nauczania w szkołach spada” – ostrzega prof. Spitzer w tekście „Technologia informacji cyfrowej: skutki, efekty uboczne, ryzyko i zagrożenia dla zdrowia, edukacji i społeczeństwa w kontekście cyfryzacji szkół”.

„(...) cyfryzacja instytucji edukacyjnych nie zwiększa sprawiedliwości edukacyjnej, jak się często twierdzi, ale prowadzi do obniżenia szans edukacyjnych dzieci i młodzieży znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej.

Obecny zakres wykorzystania cyfrowych technologii informacyjnych nie tylko szkodzi zdrowiu fizycznemu i psychicznemu niemal każdego człowieka oraz rozwojowi i edukacji bardzo wielu dzieci i młodzieży, lecz także wywiera niekorzystny wpływ na całe społeczeństwo, czego wyraźnie dowodzą odpowiednie badania empiryczne. Konsekwencje te określane są jako utrata zaufania, radykalizacja, fake newsy (utrata prawdy), utrata prywatności i manipulacja – w odniesieniu do zachowań konsumenckich i wyborczych. Cyfrowa technologia informacyjna zagraża zatem samym podstawom naszego demokratycznego społeczeństwa” – pisze Spitzer [2].

Prof. Manfred Spitzer przytacza także wyniki badań wskazujące na to, że **w rezultacie cyfryzacji nauczania szczególnie pokrzywdzone są dzieci z rodzin o niższym kapitale kulturowym i w ten sposób dochodzi do pogłębienia niezawinionych różnic w wynikach nauczania i wychowania.**

Rozwiązania ogólnokrajowe dotyczące zakazu używania telefonów w szkołach obowiązują już we wszystkich szkołach Holandii, Francji, Włoch, Grecji, Portugalii i Chin.

„Uczniowie w szkołach podstawowych nie powinni korzystać ze smartfonów” – to rekomendacja wydana na polecenie resortu edukacji przez Duńską Agencję ds. Edukacji i Jakości (STUK).

W 2024 roku władze Szwecji będą wycofywały ekrany z przedszkoli oraz młodszych klas szkół podstawowych.

Z kolei 7 lutego 2024 roku Norweska Dyrekcja ds. Edukacji (Udir) wydała zalecenie zakazujące używania przez uczniów telefonów komórkowych. Norweski resort edukacji, wprowadzając regulacje, powołał się na badania PISA (Programme for International Student Assessment, czyli Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów), PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) oraz ankiety uczniów.

Przed szkodliwym oddziaływaniem smartfonów ostrzega wielu specjalistów, m.in. prof. Jagoda **Cieszyńska-Rożek**. Z kolei Giorgio **Agamben**, włoski filozof, jeden z najwybitniejszych myślicieli XXI wieku zauważa: „Żyję we Włoszech, kraju, w którym gesty i zachowania ludzi zostały całkowicie przekształcone przez wszechobecne telefony komórkowe, urządzenia, do których zapałałem wielką nienawiścią i szczerą odrazą. Ich wpływ na stosunki międzyludzkie jest po prostu niszczycielski”.

26 lipca 2023 roku ukazał się **raport UNESCO** – Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury (ang. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). Raport na temat stanu edukacji na świecie (Global Education Monitoring Report 2023) ma tytuł „Technologia jako narzędzie w edukacji. Na czyich warunkach?” (Technology in education: A tool on whose terms?). UNESCO w raporcie porusza tematykę zakazów używania smartfonów w szkołach [3].

Z kolei Instytut Pokolenia, jednostka budżetowa podległa Prezesowi Rady Ministrów, wydał w 2023 roku raport pt. **„Smartfon? Tak, ale z głową. Jak ustalić zasady bezpiecznego**

korzystania z technologii cyfrowych". W licznych badaniach i rekomendacjach przedstawionych w dokumencie uderza fakt negatywnego wpływu włączonych smartfonów na zachowanie edukacyjne uczniów zarówno w szkołach podstawowych jak i ponadpodstawowych. W raporcie zwrócono uwagę, że w placówkach oświatowych brakuje konkretnych regulacji w ramach jednolitej strategii cyfryzacji polskiej oświaty, która przygotowywałaby uczniów do radzenia sobie z nowoczesnymi technologiami i zabezpieczałaby ich przed negatywnymi skutkami, które cyfryzacja może powodować.

Warto też zwrócić uwagę na wyemitowany przez Telewizję Polską dokument „**Pokolenie podłączonych**” (TVP 2022, reż. Dariusz Kuciewicz). Przedstawia on dramatyczne losy rodzin, w których dziesięcio-, jedenastoletnie dzieci uzależnione są od smartfonu do tego stopnia, że przebywanie w sieci jest jedyną rzeczą, jaką od rana do późnych godzin wieczornych chcą robić.

Obowiązujące polskie prawo oświatowe nie jest wystarczające. Co prawda stwarza podstawę ograniczania na mocy statutu szkoły swobody korzystania z urządzeń telekomunikacyjnych i elektronicznych, jednak jak pokazuje praktyka, zasady te są różnie interpretowane – część szkół wprowadziła w swoich statutach ograniczenia korzystania z urządzeń mobilnych np. podczas lekcji, jednak na przerwie wielu uczniów siedzi wpatrzonych w ekrany. Odłożenie telefonów w klasie nadal nie rozwiązuje problemu – fakt, że telefon leży w bliskiej przestrzeni, „w zasięgu wzroku”, aktywuje mechanizm oczekiwania na powiadomienia, co utrudnia uczniom koncentrację. Dodatkowym problemem jest również egzekwowanie przez szkoły wprowadzonych zapisów.

Wprowadzenie jednolitych zasad higieny cyfrowej dotyczących posiadania i używania telefonów komórkowych i innych indywidualnych urządzeń cyfrowych w szkołach, zdecydowanie ograniczy ich negatywny wpływ na zdrowie polskich dzieci.

Oczekujemy, że w placówkach oświatowych wejdzie w życie od 1 września 2024 roku całkowity zakaz używania telefonów komórkowych lub innych indywidualnych urządzeń elektronicznych, chyba że urządzenie to stanowi pomoc naukową. Telefon komórkowy lub inne indywidualne urządzenie elektroniczne będzie wyłączane bezzwłocznie po przyjsciu do placówki oświatowej i chowane do indywidualnej szafki lub wyznaczonego przez dyrektora miejsca. Nakaz ten nie dotyczyłby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i zdrowotnymi, w szczególności z niepełnosprawnościami, jeśli taką potrzebę wskazałby rodzic. **W sytuacjach awaryjnych, uzasadnionych i wymagających pilnego kontaktu z rodzicem/opiekunem, będzie możliwość skorzystania przez ucznia z telefonu komórkowego lub innego indywidualnego urządzenia elektronicznego, za zgodą nauczyciela bądź pracownika szkoły. Zasady te dopuszczająby używanie telefonów komórkowych lub indywidualnych urządzeń elektronicznych w pokoju nauczycielskim oraz pomieszczeniach administracyjnych.**

Prawo polskie powinno gwarantować dzieciom bezpieczne i higieniczne warunki nauki w placówkach oświatowych na miarę dzisiejszych wyzwań. Pozostajemy w gotowości, by w razie potrzeby przedstawić Pani Minister i Panu Wicepremierowi nasze argumenty i włączyć się w proces przygotowywania wdrożenia wyżej wymienionych zasad higieny cyfrowej dotyczących używania telefonów komórkowych i innych indywidualnych urządzeń cyfrowych w szkołach.

Szanowna Pani Minister, Szanowny Panie Wicepremierze,

dziękuję Państwu za zawieszenie programu „Laptop dla ucznia”.

Decyzja ta jest zgodna z naszą rekomendacją dla rządu, którą przedstawiliśmy na sejmowej komisji cyfryzacji w dniu 16 stycznia 2024 roku. Rekomendacja znalazła się w dokumencie „Polityka cyfryzacji. Raport otwarcia” przygotowanym przez nas wspólnie z ekspertami z: Forum Prawo do Rozwoju, Instytutu Spraw Cyfrowych, Law4Tech, nst.agency, Związku Inicjatyw Biznesowych, Centrum Tożsamość Dialog Bezpieczeństwo oraz z HealthCare Poland.

„Urządzenia elektroniczne w rękach dzieci i młodzieży potrafią zaszkodzić. Liczne badania wskazują na szkodliwy wpływ smartfonów na zdrowie, wyniki w nauce i sukcesy w życiu dzieci. Państwo nie powinno zwiększać ani ułatwiać ekspozycji na świat cyfrowy poprzez dystrybucję laptopów czy smartfonów w szkołach podstawowych. **Program +Laptop dla ucznia+ powinien zostać niezwłocznie zakończony**” – pisaliśmy w raporcie.

1,3 mld złotych, które miały być wydane z budżetu naszego państwa na realizację programu „Laptop dla ucznia” w 2024 roku powinny być przeznaczone na profilaktykę w zakresie higieny cyfrowej w szkołach, organizację warsztatów budowania relacji i komunikacji wśród uczniów, pracy w grupie. Rząd powinien rozwijać kompetencje miękkie wśród polskich uczniów, które są niezbędne, aby wejść odpowiedzialnie w późniejszym wieku w cyfrowy świat. **Rząd nie powinien rzucać dzieci na głęboką „cyfrową” wodę z telefonem w ręku, bez umiejętności pływania i bez kapoków.**

Pozostajemy w gotowości, by w razie potrzeby przedstawić Państwu nasze argumenty na spotkaniu i włączyć się w proces przygotowywania wdrożenia jednolitych zasad higieny cyfrowej dotyczących używania telefonów komórkowych i innych indywidualnych urządzeń cyfrowych w szkołach.

Z wyrazami szacunku,

Rafał Górski

Prezes Zarządu

Instytut Spraw Obywatelskich

[1] [Addictive Behaviors](#) (Volume 105, June 2020)

[2] „[Technologia informacji cyfrowej: skutki, efekty uboczne, ryzyko i zagrożenia](#)”, Manfred Spitzer, Tygodnik Spraw Obywatelskich, nr 213/(5)2024

[3] „[Dziś mamy libacje „smartfonowe”, które kończą się groźbami, rękoczynami i zastraszaniem](#)”, Daniel Dziewit, PAP